

știință | spiritualitate | societate

GIANLUCA BOCCHI
MAURO CERUTI
UNA
ȘI MULTIPLĂ

Să regândim Europa

Cuprins

Prolog. După căderea Zidului	5
1. 1914. Marele război civil european	17
Un trecut care nu trece	18
Paradigma Vaso Čubrilovič	21
Curente fundamentaliste	25
Excluderi și suprapuneri	30
Un continent al exilaților	35
2. 1815. Era contagierii naționale	43
Linii trasate, popoare despărțite	43
Statele naționale: un experiment european inedit	47
Dușmani creditari?	51
Lumile de ieri, lumile de mâine	55
3. 1492. Prima globalizare	61
O Europă diferită	62
De la Apus la Răsărit	64
De la supuși la cetățeni	68
Inventarea națiunilor	70
Purificări etnice	75

4. Acum o mie de ani. Inima Europei	79
Între local și global	79
O Europă multipolară	84
Provocarea reprezentată de diversitate	87
Europa în lume, lumea în Europa	91
5. Acum zece mii de ani.	
Lumea se restrânge	99
Împletirea migrațiilor	100
Rețelele umane	104
Era imperiilor	109
Epilog. Europa una și multiplă	115
Detensionarea granițelor	116
Reconcilierea națiunilor	123
Europa, provincie globală	127

1 1914. Marele război civil european¹

La 28 iunie 1914, în Sarajevo, a început să moară o anumită idee despre Europa. Au început să moară centralitatea Europei în scenariile mondiale, ascensiunea de neoprit a statelor naționale, politica echilibrului între marile puteri și, mai ales, ideea unui progres istoric liniar, garantat și ireversibil.

În acea zi fatală, Gavrilo Princip i-a rănit mortal pe moștenitorul tronului Imperiului Austro-Ungar, arhiducele Franz Ferdinand, și pe soția acestuia, Sofia Chotek. Gavrilo Princip făcea parte din Mlada Bosna, un grup de tineri inspirați de visul unei Serbii Mari. Pentru acești tineri, data de 28 iunie, aleasă imprudent drept zi a vizitei arhiducelui austriac în Sarajevo, avea o semnificație simbolică puternică.

¹ Cfr. G. Bocchi, M. Ceruti, *Solidarietà o barbarie. L'Europa delle diversità contro la pulizia etnica*, Raffaello Cortina, Milano, 1994.

Una și multiplă

La 28 iunie 1389, cu peste cinci sute de ani înainte, pe câmpia Kosovo, Kosovo Polje, se înfruntaseră oștirea unui regat sârb încă puternic și oștirea turcilor otomani, aflați în plină expansiune. Bătălia a părut să aibă un rezultat incert: comandanții supremi ai ambelor tabere și-au pierdut viața pe câmpul de luptă. Însă în anii următori armata sârbă nu a mai reușit să își refacă forțele pierdute, pe când armata turcă a redevenit foarte curând numeroasă și puternică. Așadar evenimentul a marcat începutul dominației otomane în Peninsula Balcanică și supunerea multiseculară a sârbilor și a numeroase alte popoare creștine. Din acest motiv, dar și datorită curajului dovedit de proprii luptători, poporul sârb a amplificat și hiperbolizat memoria bătăliei de la Kosovo. Ea a devenit nucleul unor poeme epice mărețe, transmise oral din generație în generație și care mai târziu, în secolul al XIX-lea, au constituit un izvor viu care a hrănit proiectul de renaștere al națiunii sârbe.

Un trecut care nu trece

28 iunie este sărbătoarea Sfântului Vidovdan. Această dată reprezintă un subțire fir roșu ce străbate cursul evenimentelor, conflictelor și tragediilor din Balcani.

Marele război civil european

La 28 iunie 1921, la șapte ani după asasinatul de la Sarajevo, a intrat în vigoare Constituția noului stat iugoslav, născut din fuziunea vechilor regate Serbia și Muntenegru alături de numeroase alte teritorii ce aparținuseră sub diverse forme Imperiului Austro-Ungar, destrămat în mod imprevizibil odată cu sfârșitul Primului Război Mondial. Noua constituție iugoslavă era de tip centralist: ea întruchipa în instituțiile statului visul străvechi al unei Serbii Mari, în defavoarea propunerilor făcute de multe „minorități” din noul stat, care ar fi preferat, în schimb, crearea unei federații cu identități diverse, un pact între popoare și națiuni așezate pe un plan de egalitate.

Alegerea făcută în momentul nașterii statului a fost unul dintre motivele fundamentale care aveau să ducă apoi Iugoslavia la cele două dezaastre succesive petrecute în 1941 și 1991.

La 28 iunie 1989 a avut loc o întrunire la care a participat un număr mare de persoane din toată Serbia și din alte regiuni iugoslave populate de sârbi. Slobodan Milošević, care după o carieră fulminantă în aparatul comunist fusese numit de curând președinte al Serbiei, a celebrat solemn aniversarea a șase sute de ani de la bătălia de pe Kosovo Polje și a reafirmat legătura indisolubilă dintre identitatea națională

sârbă și teritoriul regiunii Kosovo. Celebrarea sa a lansat un mesaj vădit naționalist, care intenționa de fapt să anunțe abolirea amplei autonomii de care se bucuraseră albanezii din Kosovo în epoca lui Tito. Sensul abrogativ al mesajului a fost perceput nu doar de albanezi, ci și de reprezentanții politici și de cetățenii republicilor din nordul Iugoslaviei: Croația și Slovenia. Din acel moment, destrămarea celei de-a doua Iugoslavii, dacă nu s-a prefigurat deja ca un fapt ireversibil și inevitabil, a devenit cu siguranță mult mai probabilă.

La 28 iunie 1991, după exact doi ani, dezintegrarea s-a produs. Au început ciocnirile militare în care s-au confruntat, de o parte, forțele slovene și, de cealaltă parte, armata statului care la nivel formal continua să fie Republica Federală Iugoslavia, alcătuită din șase republici federale. Ciocnirile s-au încheiat în câteva zile. Însă ele nu au fost decât simptomul unui conflict, explicit etnic, între sârbii și croații din Slavonia și Krajina. Astfel au început războaiele balcanice din ultimul deceniu al secolului XX.

În anii următori, un fel de turbion temporal a prins în capcană această zonă a Europei. Aici și-au făcut din nou apariția acele modalități de a gândi conviețuirea și conflictul, pacea și războiul, cetățenia și suveranitatea care prevalaseră

un secol întreg și care în cele mai fericite cazuri se dovediseră inadecvate, iar în cele mai nefericite, distrugătoare. 1914 nu a reprezentat doar trecutul anilor 1989, 1991 sau 1999. Cel puțin pentru vestul Peninsulei Balcanice, anul 1914 a fost prezent simultan cu 1989, 1991, 1999.

Paradigma Vaso Čubrilovič

Prin istoria sa personală, Vaso Čubrilovič a întruchipat foarte bine acest destin al unui trecut care nu trece.

Čubrilovič a fost unul dintre conspiratorii din gruparea Mlada Bosna. În 1914 a luat parte la atentatul fatal din Sarajevo. La fel ca Gavrilo Princip, asasinul cuplului arhiducal, era și el foarte tânăr la vremea urzirii conspirației. A fost arestat imediat tot împreună cu Gavrilo Princip. Dar, spre deosebire de acesta din urmă, a reușit să supraviețuiască închisorii și perioadei Primului Război Mondial.

La sfârșitul războiului nu numai că a fost eliberat din închisoare, dar a și devenit un erou național al noului stat iugoslav. Tocmai în această calitate de autoritate istorică prestigioasă, în 1937 a prezentat guvernului din Belgrad un memorandum în care drepturile națiunii sârbe din teritoriul Kosovo erau declarate inviolabile

Colecția transdisciplinară „Știință, Spiritualitate, Societate“

*se adresează unui public larg, interesat de interacțiunea dintre știință, artă,
literatură, spiritualitate, religie și societate în secolul XXI.*

Chiar și în timpuri destul de recente, Europa a trăit conflicte generate de dificultatea de a divide imparțial între entități politice opuse teritorii locuite de un amestec intextricabil de populații.(...) S-ar părea că popoarelor antrenate direct sau indirect în aceste dispute interminabile li se înfățișează aceeași alternativă pe care, într-un trecut mai mult sau mai puțin recent, au avut-o de înfruntat toate popoarele europene: să mizeze pe naționalism și fundamentalism ori să își pună identitățile în valoare în contexte mai ample. Exemplul Uniunii Europene dovedește posibilitatea — nu spunem facilitatea — de a alege și consolida această a doua cale.

GIANLUCA BOCCHI, MAURO CERUTI

știință | spiritualitate | societate

CURTEA VECHЕ

Pentru a comanda online sau pentru lista completă a titlurilor publicate la Curtea Veche, vizitează **www.curteaveche.ro**

începi să afli

ISBN 978-606-588-519-6

9 786065 885196